

The Role of School Counselor in Inclusive Education: Advocacy

Gülçin GÖKMEN^a

ABSTRACT

Advocacy is defined as “attempts to regulate the environment in which students are disadvantaged due to their cultural diversity such as disability, gender, ethnicity, race, social class, sexual orientation, language, immigration status, family characteristics”. Advocacy in the field of psychological counseling is to target social and institutional practices, to discuss inequalities and social pressure and to take action in order to achieve the goals for the individual's personal development and ultimately self-realization. The aim of this study, is to examine concept of advocacy was within the scope of multiculturalism, social justice, gender, prevention of neglect and abuse, equal access to individuals with disabilities, immigration, advocacy of counseling profession and to take attention to the value of the work of school counselors in the context of their advocacy roles in terms of inclusive education. With The Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program (Myrick, 2011), implementations of the inclusive education model which brought to the agenda often by MEB (Ministry of Education) in recent years are complementary. The Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program frequently emphasizes the role of the advocacy of school counselors. Counselors who are indispensable to the corporate climate, should be ensured objective position which justice above policies practices that everyone's can be needed someday.

Article Info

Keywords:

Advocacy,
Social justice,
Multiculturalism,
Disadvantaged groups,
School counseling,
Inclusive education

Article history:

Received: 11.06.2020
Accepted: 18.08.2020
Published: 28.08.2020

Kapsayıcı Eğitimde Okul Psikolojik Danışmanın Rolü: Hak Savunuculuğu

ÖZ

“Hak savunuculuğu, “engellilik, cinsiyet, etnik köken, ırk, sosyal sınıf, cinsel yönelim, görünüm, dil, göçmenlik durumu, and aile özellikleri gibi kültürel çeşitliliğinden dolayı dezavantaj yaşayan öğrencilerin içinde bulunduğu çevrenin düzenlenmesine ilişkin girişimler” şeklinde ifade edilmektedir. (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018, s.18). Psikolojik danışmanlık alanında hak savunuculuğu, bireyin kendi kişisel gelişimine ve nihai olarak kendini gerçekleştirme yönelik hedeflere ulaşmasında toplumsal koşulları düzeltme, eşitsizlikleri ve sosyal baskıyı irdeleme adına konuşmak ve eyleme geçmektir. Bu çalışmanın amacı hak savunuculuğu kavramını, çok kültürlülük, sosyal adalet, toplumsal cinsiyet, ihmal ve istismarı önleme, engelli bireylere eşit erişim, göçmenlik, psikolojik danışmanlık mesleğinin hak savunuculuğu kapsamında incelemek ve okul psikolojik danışmanlarının hak savunuculuk rolleri bağlamında yaptıkları çalışmaların kapsayıcı eğitim açısından da değerine dikkat çekmektir. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (Myrick, 2011) ile son yıllarda MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından sıkça gündeme getirilen kapsayıcı eğitim modeli ve uygulamaları birbirini tamamlayıcı niteliktedirler. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı'nda, okul psikolojik danışmanlarının hak savunuculuğu rolüne sıkça vurgu yapılmaktadır. Psikolojik danışmanlar kurum ikliminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Psikolojik danışmanların herkesin, bir gün ihtiyaç

Makale Bilgileri

Anahtar kelimeler:

Hak savunuculuğu,
Sosyal adalet,
Çok kültürlülük,
Dezavantajlı gruplar,
Okul psikolojik danışmanlığı,
Kapsayıcı eğitim

Zaman Çizelgesi:

Geliş Tarihi: 11.06.2020
Kabul Edilme Tarihi: 18.08.2020
Yayınlama Tarihi: 28.08.2020

Giriş

Okul psikolojik danışmanlığının başladığı 19. Yüzyılın sonlarından beri, öğrenciler, topluluklar ve okullar değişmeye devam etmektedir. Amerikan toplumunda, iç savaş sırasında köleliğin ortadan kaldırılması ve bu ülkeye dünyanın her yerinden daha iyi bir yaşam için gelen insanların yarattığı göç dalgaları sonucu, kültürel değişim her zaman varlığını korumuştur. Ayrımcı yasalar, ırkçılık, dışlayıcı ve baskıcı davranışlar, Amerika’ da çatışma ortamı ve ayrışmayı getirmiştir. Psikolojik danışmanlık, özellikle de okul psikolojik danışmanlığı yaşanan gelişmeler karşısında zorlanmış ve uyum sağlamakta güçlük çekmiştir (Schmidt, 2017). Okul psikolojik danışmanları, sınırlı sayıda öğrenci kitlesinin duygusal, sosyal ya da eğitsel ihtiyaçları yerine tüm öğrencileri kapsayan programlar tasarlamakla ilgili zorluk yaşamış ve farklı öğrenci kitlelerinin ihtiyaçlarına yönelik hizmet vermek için çaba sarf etmiştir. Öğretmen, ebeveyn ve diğer uzmanlarla işbirliği içinde uygulamalar yapmıştır (Yeşilyaprak, 2016). Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı, okul psikolojik danışmanlarının daha çeşitli bir kitlenin ihtiyaçlarını belirleme ve çeşitliliği kucaklayarak kabul etmede daha başarılı olacakları görüşünden yola çıkmaktadır. (Myrick, 2011). Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (Myrick, 2011), eğitim-öğretim gören tüm öğrencilere yönelik gelişimsel ve ardışık bir yapıya sahip olarak öğrencilerin geleceğe hazırlanmaları kapsamında oluşturulmuş bir programdır. 1980’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanmaya başlayan, ülkemizde ise 2005-2006 döneminde eğitim sistemine giren bu program eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla okullarda uygulanan öğretim programları ile bütünleştirilerek okul psikolojik danışmanı ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanan bir yapıya sahiptir (Yeşilyaprak, 2016). Okul PDR (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik) hizmetlerini etkileyen bu gelişmeler kültüre duyarlı psikolojik danışma, hak savunuculuğu gibi güncel konuları gündeme getirmiştir (Schmidt, 2017).

“Sosyal adalet savunuculuğu, politik, ekonomik ve sosyal açılardan dezavantajlı olanların güçlendirilmesinde yapısal ve kalıcı değişiklikler ortaya koymak için mücadele etmeyi ifade etmektedir.” (Bayoğlu-Serpen vd., 2014, s.21). Psikolojik danışmanların, danışanlarının ruh sağlığını olumsuz etkileyen koşulları iyileştirmek adına harekete geçip çabalaması ise hak savunuculuğu rolleri ile açıklanabilir (Toporek ve Daniels, 2018). Psikolojik danışmanlar kendi mesleklerinin ve danışanlarının hak savunuculuğunu yaparken yoğun uğraşlar vermektedir (Keklik, 2010). Psikolojik danışmanların önemli olan rolleri arasında öğrenci savunuculuğu (destekçiliği) ve okulda değişimin ajanı olmaları yer alır. Psikolojik danışmanlar, okul ortamında yanlış yerleşmiş mitleri ve önyargıları değiştirmeyi amaçlamaktadır; bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının cinsiyete özgü kalıp yargılara karşı mücadele etmesi, AIDS’ li bireyler gibi özgül gruplara yönelik yanlış inançları düzeltmeye çalışması, cinsel yönelim konusunda bireylerin özgürlüklerini desteklemesi ve yine mitlerini kırmalarına aracılık etmesi, ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığı gibi örseleyici durumlarla savaşması beklenmektedir (Taylı, 2008). Son yıllarda ise hak savunuculuğu psikolojik danışmanların profesyonel kimliklerinin olmazsa olmazı haline gelmiş durumdadır (Keklik, 2010). Mesleki Yeterlilik Kurumu’ nu 2017’ de yayımladığı okul psikolojik danışmanının ulusal mesleki standartları arasında “Mesleki konularda ve danışan haklarında savunucu olmak” maddesi yer almaktadır. Hak savunuculuğu kavramı bu çalışmada da, psikolojik danışmanlık mesleği ile ilgili hak savunuculuğu

ve danışanların haklarını korumaya yönelik hak savunuculuğu şeklinde iki yönlü ele alınacaktır. Savunuculuk, kamuya, okul danışmanlarının üstlendiği yüksek nitelikler, beceriler ve rollerle ilgili anahtar bilgiler vermeyi ve okul bağlamında çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak farklı ve önemli bir meslek olduğunu vurgulamayı içerir (Campbell ve Colmer, 2014).

Hak savunuculuğu rolünün psikolojik danışmanlık mesleğindeki tarihçesine bakıldığında hak savunuculuğunun tarihi, alanın tarihi kadar eskidir denilebilir. Psikolojik danışma alanındaki ilk çalışmalarda dahi ayrımcılıkla mücadele edilmiş, aile içi şiddet durumları görmezden gelmek yerine ortaya çıkarılmıştır. Okul psikolojik danışmanları yetersiz sosyo-ekonomik koşullar içinde olan çocukların öğrenme süreçlerinin önündeki engelleri ortadan kaldırmaya çalışmışlardır (Toporek, Lewis ve Crethar, 2009). Günümüzde psikolojik danışmanların çalıştığı bireyler çok çeşitli özellikler taşımaktadır. Buna bağlı olarak kültüre duyarlılık, hak savunuculuğu gibi güncel rollere ilişkin beceriler kazanılmasının önemi gün geçtikçe artmaktadır (Kağnıcı ve Denizli, 2018).

“Hak savunuculuğu, “engellilik, cinsiyet, etnik köken, ırk, sosyal sınıf, cinsel yönelim, görünüm, dil, göçmenlik durumu, and aile özellikleri gibi kültürel çeşitliliğinden dolayı dezavantaj yaşayan öğrencilerin içinde bulunduğu çevrenin düzenlenmesine ilişkin girişimler” şeklinde ifade edilmektedir. (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018, s.18). Okul psikolojik danışmanları öğrenci savunucuları olarak görünmektedir. Psikolojik danışmanlar yönetmelikleri gözden geçirerek yenilenmesi konularında okul yöneticilerine yardımcı olarak öğrenci savunuculuğu yaparlar. Farkına varılmadan bazı öğrencilerin ayrımcılığa uğramasına sebep olunuyorsa bu durumu görüp düzeltilmesine öncülük eden kişi okul psikolojik danışmanı olmalıdır. Örneğin bir ilkokul her yıl geleneksel olarak yapılan “babalarla öğle yemeği” ni babası olmayan bazı öğrenciler katılamadığı için değiştirmeli; bunun yerine okul “misafirlerle öğle yemeği” programını destekleyerek her öğrencinin yemeğe istediği bir yetişkini davet etmesini sağlayabilir. Böylece dışlamak yerine etkinliğin odağı biraz değiştirilerek daha çok öğrenciye ulaşılabilir (Schmidth, 2017). Okul psikolojik danışmanları, eğitim sistemi içerisinde öğrencinin ihmal edilmesini önlemeye çalışır. Bu amaçla öğrencinin durumuna ve ihtiyacına göre sağlık, sosyal hizmetler, polis ve diğer toplum profesyonellerinden oluşan kişilerle iletişim kurar.

Bu çalışmanın amacı hak savunuculuğu kavramını, çok kültürlülük, sosyal adalet, toplumsal cinsiyet, ihmal ve istismarı önleme, engelli bireylere eşit erişim, göçmenlik, psikolojik danışmanlık mesleğinin hak savunuculuğu kapsamında incelemek ve okul psikolojik danışmanlarının hak savunuculuk rolleri bağlamında yaptıkları çalışmaların kapsayıcı eğitim açısından da değerine dikkat çekmektir. Okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine bakıldığında, öğrenci yardım almak için başvurmadıkça veya herhangi bir sorun ortaya çıkmadıkça rehberlik ve psikolojik danışma servisinin müdahale etmediği, gelişimsel yaklaşım yerine iyileştirici- çare bulucu yaklaşımın tercih edildiği, tüm öğrenci kitlesini hedef alma yerine belli bir öğrenci kitlesini hedef alma durumunun varlığı göze çarpmaktadır. Oysa rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tüm öğrencilere yönelik olmalıdır (Doğan, 2000). Psikolojik danışmanların, psikolojik danışmanlık mesleği ve danışanlar ve toplumsal gruplar için mücadele etme becerilerini arttırarak hak savunuculuğu yeterliliklerinin artmaya ihtiyacı olduğu görülmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının, okullarda kapsayıcı eğitimin uygulanmasında aktif rol oynaması ve liderlik etmesinin hak savunuculuğu rolü açısından önemli olduğunun anlaşılması gerekmektedir.

Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (Myrick, 2011) ile son yıllarda MEB tarafından sıkça gündeme getirilen kapsayıcı eğitim modeli ve uygulamalarının birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğu görülmekle birlikte, bir arada ele alındığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ayrıca ülkemizde okul psikolojik danışmanlarının hak savunuculuğu rollerinin önemine dikkat çeken az sayıda makale yer almaktadır.

Çok kültürlülük ve Hak Savunuculuğu

Çok kültürlülük, insanların sahip olduğu etnik köken, cinsel yönelim, dünya görüşü vb. tüm özelliklerine karşı önyagısız, kabul edici, saygı duyan bir tutuma sahip olmayı ifade etmektedir. Kültüre duyarlılık olarak da tanımlanan bu kavram, koşulsuz kabulün çok önemli olduğu psikolojik danışma alanında oldukça mühim bir yere sahiptir. Kültüre duyarlı bir psikolojik danışman olabilmek için bireyin kendi algılarının ve bu algılarına etki eden faktörlerin farkında olması; danışanlarına tarafsız ve güven verici bir tutumla yaklaşması ve davranması gerekmektedir (Güçlücan, 2016).

Çok kültürlülük akımı, psikolojik danışmanların hak savunuculuğu misyonunu kazanmasında ve bugünkü ilgiyi görmesinde en önemli katkılardan birini yapmıştır (Keklik, 2010). Hak savunuculuğu, ASCA'nın ulusal seviyedeki temel hedefleri arasındadır ve dernek psikolojik danışmanların sistemde değişim yaratmaları için etkin çalışmalar yapmaları gerektiğini vurgular. Maddi imkânları yetersiz ve azınlık durumunda olan çocuklar üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğini ve bu çocukların potansiyellerine ortaya çıkarabilmelerini sağlamak adına gerekli olanakların oluşturulması gerektiğini savunur (Toporek, Lewis ve Crethar, 2009).

Sosyal Adalet ve Hak Savunuculuğu

“Hak savunuculuğu eşit oranda hizmetlere erişimi için dezavantajlı gruplar adına mücadele etmektir. Bu rol ve sorumluluk ruh sağlığı uzmanlarının güncel sorumluluklarının başında yer almaktadır. Türkiye’de ruh sağlığı alanında hak savunuculuğu ve sosyal adalet ile ilgili araştırma oldukça sınırlıdır. Temel bir sorumluluk ve rol olarak tanımlanan hak savunuculuğu sosyal adalet tutumu ile doğrudan ilişkilidir” (Kağnıcı ve Denizli, 2018, s.18). Sosyal adalet için psikolojik danışmanların önemli rollerinin içinde danışanlarının bireysel koşullarını uygun hale getirmek için çabalamaları ve toplumsal seviyede de çaba göstermeleri yer almaktadır (Toporek, Lewis ve Crethar, 2009).

Psikolojik danışmanların savunuculuk rollerini sergiledikleri tek bir etkinlik ya da hizmet yoktur. Okul psikolojik danışmanları öğrencinin öğretim programlarına ve özel hizmetlere yerleştirilmesini izleyerek, öğrencilerin eğitsel ilerlemeleri konusunda ailelere, öğretmenlere ve yöneticilere konsültasyon yaparak ve bireysel ve grup olarak bazı çocukların ayrımcılığa uğramalarına neden olan basmakalıp ve önyargılı işlemleri okulların önlemelerine yardımcı olarak bu çabaya katkıda bulunurlar. Bunun yanı sıra özel eğitime yerleştirme süreçlerine dâhil olarak ve özellikle öğrenmekte zorluk yaşayan öğrencilerin aileleriyle görüşerek savunuculuk yaparlar. Örneğin ebeveynlere politikalar ve prosedürler anlaşılır bir dil ile açıklanmalıdır. Böylece ebeveynler çocuklarının bu programa yerleştirilmeleri konusunda bilinçli karar verebilirler (Schmidth, 2017).

Kağnıcı ve Denizli (2018), tarafından Türkiye’de ruh sağlığı çalışanları üzerinde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre, psikolojik danışman ve psikologların bir kısmının sosyal adalet rolü ve

sorumluluğunun tersi yönünde tutuma ya da bu konuda yetersiz donanımına sahip oldukları anlaşılmıştır. Ruh sağlığı uzmanlarının farklılıklara değer veren, çeşitliliği zengin olarak algılayan, hiçbir grubu diğerinden üstün görmeyen eşitlikçi bir duruşa sahip olmaları ve hak savunuculuğu rolleri ile bu konuda toplumda öncü olmaları gerekmektedir. Hak savunucu rolü ve sorumluluğu için gerekli zeminin sağlanabilmesi için öncelikle psikolojik danışman ve psikologların üniversite eğitimleri sırasında kültüre duyarlılık ve sosyal adalet konularında hassasiyet geliştirmeleri; geliştirilen bu tutumla beraber çok kültürlü ruh sağlığı hizmeti verme becerileri kazanmaları sağlanmalıdır.

Toplumsal Cinsiyet ve Hak Savunuculuğu

Cinsiyet (sex) biyolojik olarak dişi ve eril olmayı ifade ederken, toplumsal cinsiyet (gender) doğumla getirilmeyen, sonradan edinilen, toplumsal süreçte bireyin çevre ile etkileşiminin sonucunda oluşan sosyal ve psikolojik özellikler olarak tanımlanabilir (Lindsey, 2015). Psikolojik danışmanların toplumsal cinsiyet rollerinin etkisinin farkında olabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla psikolojik danışman eğitiminde, hem teorik hem uygulamalı derslerde, toplumsal cinsiyet rollerine duyarlılığın kazandırılması için çalışmalar yapılmalıdır. PDR bölümünden mezun olan kişiler, örgün ve yaygın eğitim, adalet, sağlık, sosyal hizmetler, kolluk kuvvetleri, endüstri gibi pek çok önemli ve geniş çaplı bir alanda çalışmaktadırlar. Bu nedenle psikolojik danışmanların bu sürece sağlayacağı katkı oldukça önemlidir (Bilge ve Ulukaya, 2011). Koçyiğit ve Alkan (2017), tarafından psikolojik danışmanlara yönelik “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Duyarlılığı” grup rehberliği programı uygulanmıştır ve uygulanan programın etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsel gelişimleri, cinsiyet rolleri ya da cinsel yönelimleri konusunda kafası karışık olduğunu ifade eden öğrencilerle çalışan başarılı okul psikolojik danışmanları, güncel araştırma bulgularını anlar, kalıp yargıları reddeder ve çeşitli cinsel kimlik gelişimi modelleri konusunda bilgilidir. Okullarına kayıtlı öğrencilerin kültürel farklılıklarının onları nasıl etkilediğini ve bunların cinsiyet rolleriyle ilişkisini bilirler (Toporek ve Daniels, 2018). Cinsel yönelimle ilgili konulara empati, farkındalık ve bilgiyle yaklaşır. Psikolojik danışmanlar bilgilendikleri sürece ebeveynleri, öğretmenleri, idarecileri ve öğrencilere yardımcı olan başkalarını da eğitebilirler. Cinsel gelişim konularında yapılan araştırmaların kapsamlı PDR programlarıyla bütünleştirilmesi, önyargılı düşünmenin ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ya da azaltılmasına katkısı olabilir (Schmidth, 2017).

İhmal ve İstismarı Önleme Konularında Hak Savunuculuğu

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre ise “Ulusal yasalarca 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır”. Yaşamı fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı ve uyum içinde sürdürebilmek için her çocuğun bakılmak, onaylanmak, sevilmek gibi karşılanması gerekli olan temel ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu ihtiyaçlar sağlıklı bir gelişim için aile, yakın çevre, okul ve toplum işbirliği içinde sağlanır (Adalı, 2007). İhmal ve istismar, ebeveyn veya çocuğun bakımından sorumlu bir yetişkinin çocuğu zarar verici koşullara maruz bırakması veya çocuğun sağlıklı gelişimi için olması gerekenlerden mahrum bırakarak zarar görmesine neden olmasıdır. İhmal, çocuğun uygun sağlık hizmeti alamaması, kötü hijyen koşullarında büyümesi, sağlıklı gıdalardan mahrum bırakılma sonucu açlık ve fiziksel olarak gelişmemesi, çevresel tehlikelerden yetersiz korunması, sağlıklı duygusal gelişiminin desteklenmemesi, eğitim hakkından mahrum bırakılması gibi durumlardan bir veya daha fazlasının

görülmesi durumunu ifade etmektedir. İstismar ise çocuğa yönelik her türlü fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik zarar veren ve eylem içeren durumu ifade eder (Runyan vd., 2002). Çocuk ihmali ya da istismarının söz konusu olduğu durumlarda yapılan davranışın, mutlaka çocuk tarafından algılanması ya da yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması gerekli değildir (Uslu, 2010).

Ihmal ve istismarın yaygınlığı ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ihmal ve istismar vakalarının çoğu gün yüzüne çıkmamakta ve yasal kayıtlara girmemektedir. İstismar karşısında sesini çıkaramamak bu durumun oluşmasına etki etmektedir (Yılmaz-Irmak, 2008). Son zamanlarda, ihmal ve istismar karşısında bildirim yükümlülüğünün de etkisi ile susmayıp yasal bildirimde bulunma durumu artmıştır (Bilginer, Hesapçıoğlu, Kandil, 2013). Tüm bunların yanı sıra bu konuda bilincin artması, önleyici çalışmaların ve müdahale programlarının uygulanması da ihmal ve istismar vakalarının fark edilmesi ve koruyucu çalışmaların yapılmasını sağlamaktadır (Pişi, 2013). Bir öğrenci istismara uğrama durumu yaşamışsa, okul psikolojik danışmanlarının sorumlulukları, krize müdahale etmek ve okulda yaşanması muhtemel olumsuz olayları (örn. intihar, etiketlenme) önlemek; öğrencide oluşabilecek ikincil travmaların oluşmasının önüne geçmek ve öğrencinin yaşadığı durumdan en az etkilenmesini sağlamaktır. Bunun için yapılması gerekenler; çocuğa terapötik destek vermek ve psikiyatrik destek alan çocuklarda hastane-okul işbirliğini kurmak (Koçtürk, 2018); bakım, eğitim, sağlık, danışmanlık tedbirlerinden çocuğun ihtiyacına uygun olarak gerekli görülenler hangileri ise onları düzenli bir şekilde uygulamaktır.

“Çocukların korunmasına ve refahına ilişkin uygulamalar kapsamında NSPCC- (The National Society for the Prevention of Cruelty to Children- Çocuklara Kötü muameleyi Önleme Ulusal Derneği) gibi gönüllü kuruluşlar” okullarla işbirliği içerisinde, çocuklara psikolojik danışmanlık hizmetinin sağlanması, ebeveyn ve akran desteğini sağlama amaçlı çalışmaların yapılması, çocukların her türlü ihmal, istismardan korunması gibi çalışmalar yapmaktadırlar. “ Aynı zamanda NSPCC eğitimle ilgi yasa, politika ve stratejileri de etkilemeye çalışmaktadır. Bunlar arasında hükümet ve parlamento lobi faaliyetleri, eğitim konularında hükümete danışmanlık, eğitim kampanyaları, ulusal, bölgesel ve yerel çalışma gruplarının oluşturulması, diğer eğitim kurumlarıyla eş güdümlü çalışma yer almaktadır” (Elmacı, 2009, s.73).

Uçar ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan araştırmada, okullarda çalışan psikolojik danışmanların ihmal ve istismar konusunda daha çok bilgi, farkındalık ve beceriye sahip olması gerektiği, bu konu ile ilgili daha çok eğitim yapılmasına ve önleyici çalışmaların artırılması ihtiyaç olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanlar, hak savunuculuğu rolleri kapsamında ihmal ve istismarın önlenmesi ve ortaya çıkarılması gibi önemli konularda yasal yükümlülükleri ve mesleki sorumlulukları gereği çalışmalar yürütmektedirler. Toplumun bu konuda farkındalığını arttırmak da psikolojik danışmanların hak savunuculuğuna ilişkin sorumlulukları içindedir.

Engelli Bireylere Eşit Erişim ve Hak Savunuculuğu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. Maddesi'ne göre, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” 17 Temmuz 2005 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda engelli birey, “Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi ” olarak tanımlanmaktadır. Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı ise engelli bireylerin güçlendirilmesi,

kendi başına karar verebilen, bağımsız bireyler olmasını ve topluma katkı sunmasını amaçlamaktadır (Chan, Berven ve Thomas, 2015). Rehabilitasyon psikolojik danışmanları, engelli bireylerin yaşam kalitelerini arttırmayı amaçlayarak engelli bireylere psikososyal hizmetler sunmaktadırlar (Chan vd., 2004). Türkiye’de ise rehabilitasyon psikolojik danışmanlığının adı yeni duyulmaktadır. Türkiye’de engelli bireylerin rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı hizmetinden yararlanması sağlanmalıdır. Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaşması, gerekli yasal düzenlemelere ve finansal desteğin sağlanabilmesine bağlıdır. Bu amaçla istihdam ve kadro ünvanı ve devlet tarafından bu ünvanın tanınması için ek bir yasa ile 13 Aralık 1983 tarihinde 190 sayılı kanun hükmündeki kararnamedeki devlet kadro cetvellerinde, psikolojik danışmanlık kadrosu, okul psikolojik danışmanlığı, ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı, aile ve evlilik psikolojik danışmanlığı ve rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı gibi uzmanlık alanları yer almalıdır (Kaya ve Sarı, 2018).

Tekin (2019), tarafından engelli üniversite öğrencilerinin sorunları üzerine yapılan bir araştırmada katılımcılarından biri şunları ifade etmiştir: “Sınıf öğretmenim beni okuldan kovmuştu ilkokulda, engelli olduğum için çık dışarı dedi. Öyle kalakaldım. İnsanlara göre biz evde oturmalıyız. Mesela ne yapacaksın? Diyor dışarı çıkıp, ne yapacaksın okuyup? Evinde otur. Niye çalışıyorsun? Bizim bir yaşama hakkımız yokmuş gibi davranıyorlar. Bizim de bir hayat mücadelemiz var tıpkı diğer insanlar gibi...” Özel gereksinimi olan çocuklar ve onların ailelerine yönelik yapılacak çalışmalar, destek hissetmeleri ve farkındalık kazanmaları açısından oldukça gereklidir (Çakmak, 2018).

Dünyada ve Türkiye’de engelli çocukların yaşam kalitesini arttırabilmek adına öncelikle okulların fiziksel koşullarının düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun için: Okullarda engelli öğrencilere uygun tuvalet, asansör, merdiven vb. yer almalıdır. Ders anlatımı sırasında ve sınavları uygulanmasında gerekli olan teknolojilerden yararlanılmalıdır. Okuldaki etkinlikler tüm öğrencilerin katılabileceği şekilde düzenlenmeli ve böylece özel gereksinimi olan öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmalıdır. Okuldaki tüm personelin özel gereksinimli öğrencilerin sorun ve ihtiyaçlarıyla daha yakından ilgilenmesi için düzenli aralıklarla bilgilendirilmesi sağlanmalıdır (Bilsin ve Başbakkal, 2014); özel eğitim uygulamaları kapsamında engelli çocukların normal okullarda akranlarıyla bir arada eğitim görmeleri, öğretmenlerin bu konuda eğitim almaları ve böylece farkındalık ve becerilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır; tüm öğretmenlere yönelik, özel eğitim uygulamaları konusunda uzman olan akademisyenlerin, bu konuda sınıf içinde yapılması gerekenler ve uygulanabilecek etkinlikler ile ilgili farkındalık ve beceri kazandırdığı eğitimler ve bunun yanı sıra kapsayıcı eğitim uygulamaları ile ilgili eğitimler organize edilmelidir (Gürdoğan-Bayır, 2019). Okul psikolojik danışmanları, okullarda engelli bireylerin haklarını koruyabilmek için öğretmenlere ve ailelere yönelik konsültasyon hizmeti sunmalıdır. Okul psikolojik danışmanlarının koordinasyonu ile rehberlik araştırma merkezi, okullar vb. çeşitli kurumların işbirliği içinde çalışması sağlanmalı ve özel gereksinimi olan öğrencilerin yaşam kalitesini arttırmak ve toplumsal farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmalar planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Göçmenlik ve Hak Savunuculuğu

Göç, insan yaşamını çok yönden etkileyen bir deneyimdir (Kağnıcı, 2017). Son yıllarda Türkiye’ye komşu olan ülkelerde yaşanan savaş ve iç çatışmalar sebebiyle bu ülkelerde yaşayan

insanlar çevre ülkelere göç etmektedirler (Öztürk vd., 2017). Yaşanan bu göçün çoğunluğunu, on sekiz yaş altında olan, okul çağında bulunan çocuklar oluşturmaktadır. Göç ile gelen bu çocukların barınma, beslenme, eğitim vb. gereksinimlerinin karşılanabilmesi için pek çok konuda destek verilmesine ihtiyaç olduğu göze çarpmaktadır (Kağnıcı, 2017). Bu süreçte Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine dâhil edilmesi ile kapsayıcı yaklaşımlar önem kazanmış ve okul psikolojik danışmanları, öğretmen ve yöneticilerin farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik UNICEF ve MEB işbirliği ile kapsayıcı eğitim projesi geliştirilip eğitimler gerçekleştirilmiştir. "Eğitimde kapsayıcılığın bağlamı, toplumda dezavantaja sahip tüm grupları (göçmen, mülteci ve sığınmacılar, kız çocukları, düşük gelirli aileler, engelliler, dini ve etnik azınlıklar, AIDS hastaları vb.) dâhil edecek şekilde genişlemiştir. Kapsayıcı eğitim, özel gereksinimi ve/veya engeli olsun ya da olmasın, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlara tüm toplum üyeleri ile eşit düzeyde erişimde güçlük yaşayan bütün çocukları kapsamakta ve bu çocukların diğer akranlarıyla birlikte eğitim alma hakkını vurgulamaktadır" (Öztürk vd., 2017, s.15). Tüm bu gelişmeler okul ortamında kültüre duyarlılığa ilişkin ihtiyacı ortaya koymakla birlikte bu konuda farkındalığın da artmaya başladığına işaret etmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı olmalarının önemi her geçen gün artmaktadır denilebilir.

Okul psikolojik danışmanları öğrencilerin savunucusu olarak, eşitlik ilkesi ile hareket ederek, uygun hizmetleri tasarlayarak ve öğretmenlere işbirliği sağlayarak kültüre duyarlılık konusunda öncü olabilirler (Schmidt, 2017). "Okuldaki yöneticileri, öğretmenleri, okuldaki yerel öğrencileri, ailelerini, mülteci çocukları ve mülteci çocukların ailelerini kapsayan programlara ihtiyaç vardır" (Kağnıcı, 2017, s. 1773). Çok kültürlülük geleceğin okul psikolojik danışmanlarının rollerini de etkileyecektir. Gelecekte psikolojik danışmanların, öğretmenlerin kültürel farklılıkların farkında olmalarına ve okulların çok kültürlülüğe olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine yönelik çalışmalar yapacağı öngörülmektedir. Öğrencilerin farklı geçmişleri ve kültürel miraslarının tanındığı kutlamalar bir gün, hafta ya da ay ile sınırlı olmayacaktır. Bugünkü göç eğilimleriyle geleceğin okullarında kültürel çeşitliliğin ciddi düzeyde artması beklenmektedir (Schmidt, 2017).

Okul psikolojik danışmanlarının göçmen öğrencilerin kültürel uyum süreçlerine ilişkin gösterdikleri çabalar kadar bu bireylerin hak savunucusu olmaları da çok gerekli ve önemlidir. Bu anlamda, psikolojik danışmanlar, göçmen çocukların yaşadıkları zorlukları belirlemek, bunları yetkili kişilerle paylaşmak, onların sesini duyurmak, halkı aydınlatmak ve içinde bulunulan koşulları değiştirmek için çalışmalar yürütmelidir (Kağnıcı, 2017).

Latin öğrencilerin kişisel, sosyal ve akademik gelişmelerini arttırmak; aile iletişimini geliştirmek ve streslerini azaltmak ve nihai olarak kültürel uyumunu kolaylaştırmak adına ABD' de geliştirilen ve uygulanan AMIGO programının, krize müdahale, konsültasyon, bireysel, grup ve aile terapisi ve aile eğitimi gibi ruh sağlığı hizmetleri ile bu çocukların okula uyumlarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Bireysel terapi seansları genellikle İngilizce ya da İspanyolca dillerinde zayıf konuşma becerisine sahip çocuklar için oyun ve sanat terapisi tekniklerinin bir kombinasyonunu içermektedir (Greenberg vd., 1999). Farklı etnik kökenden kişilere yönelik ayrımcı davranışlarla baş etmede özellikle okulların toplumsal bütünlüğü sağlamadaki rolü düşünüldüğünde, okul psikolojik danışmanlarının, öğrencileri tanıma ve bu konuda önleyici çalışmalar yapmaları etkili sonuçlar verebilir (Bozdağ ve Kocatürk, 2017). Ayrıca psikolojik danışmanlar, şu soruları kendilerine sorarak ve kendi içlerinde dürüstçe cevaplayarak bu konuda

çözümleme yapabilir: “Farklı kültürel gruplara yönelik önyargılarım var mı? Varsa temeli ne? Ahlaki kimliğim ne düzeyde? Sosyal baskınlık yönelimim ne? Kültürel empati düzeyim ne?” (Kağnıcı, 2017, s. 1773).

Türkiye’de göçmen çocukların yaşam kalitesini arttırabilmek adına eğitim süreçleri ile ilgili şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkiye’nin göç akışı içinde olan ülkelerden biri olma gerçeği göz önünde bulundurarak göçmen çocukların eğitimine ilişkin çalışmalar artırılmalıdır. Göç alan diğer gelişmiş ülkeler karşılaştıkları bu durumla ilgili birçok çalışma yaparak öğretmenleri ve okulları göçmen çocukların genel durumlarına ve ihtiyaçlarına yönelik olarak güncel bilgileri içeren uygulanabilir kılavuzlar yayımlayıp kullandırma stratejisini sıklıkla kullanmaktadır, bu uygulama ülkemizde göçmen öğrencilerin yoğun olduğu okullar için de hazırlanıp hayata geçirilebilir (Yıldırım, 2017).
- Göç etmiş olan çocuklar arkadaşlarını, öğretmenlerini ve akrabalarını geride bırakmış olabilirler. Bu nedenle sosyal destek sistemlerinde yaşadıkları kayıplar da onları olumsuz etkileyebilir. Bu çocukların bir an önce okul sistemine dâhil olmaları yaşamlarında sosyal destek kaynağı bakımından oldukça önemlidir (Karaman ve Bulut, 2018).
- Okulların çok çeşitli öğrenci topluluklarının hem akademik hem de kültürel ihtiyaçlarının giderildiği verimli alanlar olmaları için her anlamda desteklenerek gerekli zemin oluşturulmalıdır (Yıldırım, 2017).
- “Psiko-eğitim programları yoluyla öğrencilerin birlikte doğrudan etkileşerek, sosyal beceri geliştirmelerinin arkadaşlık ilişkilerinin daha iyi gelişmesine olumlu katkı vereceği söylenebilir” (Türk vd., 2018, s.809).
- Okul ortamlarında göçmen öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik ihtiyaçlarını desteklemek için daha fazla araştırma ve politika geliştirmede bütün önemli bileşenlerin (aile üyeleri, okul yönetimi, akranlar, öğretmenler ve okul rehberlik servisleri vs.) sürece dâhil edilmesi önemsenmelidir (Yıldırım, 2017).
- Okulların, her öğrencinin ihtiyaçlarını destekleyen kapsayıcı uygulamaları benimsemek ve hayata geçirmeleri günümüzde oldukça önemlidir. Ayrıca okul yönetimlerinin, kalabalık sınıfları kontrol etme ve bütün öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermede etkili bir misyon üstelenmesi gerekmektedir Göçmen öğrencilerin dünyada yer aldığı birçok okul, bu öğrencilerin dil problemlerini çözmek için ekstra dil dersleri veya okul sonrası ödevlerle desteklemektedir. Ayrıca öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklardan biri de, öğrencilerin dil seviyeleri ile akademik düzeyleri arasındaki büyük farklılıklara bağlı olarak sınıfta öğretimi nasıl farklılaştıracaklarına yönelik yaşadıkları problemlerdir. Bu nedenle, farklı özellik, seviye ve ihtiyaca sahip öğrencilerin bulunduğu sınıflarda sınıf yönetim stratejileri ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik öğrenme materyalinin nasıl uyarlanacağı üzerine daha fazla araştırma yapılması, kapsayıcı bir öğretim sağlamak için önemsenmelidir (Yıldırım, 2017).

- Veli, öğretmen ve öğrencilerde göçmen öğrenci ve ailelerine karşı oluşabilecek olumsuz tutumların değişimi için çalışmalar yapılmalıdır (Karaman ve Bulut, 2018).
- Okullarda kültürel anlamda farklılıklarla zenginleşme farkındalığına dayalı etkinlikler (Ulusal, yerel ve dini bayramlar, kermesler, fuarlar, turnuvalar vb.) yapılabilir (Yıldırım, 2017).
- “Tüm öğrenciler aynı sınıfta eğitim alırken birbirleriyle daha iyi temas etmeleri, etkileşime ve paylaşımına girmeleri ve arkadaş olmaları için öğretim yöntemlerinin işbirlikli öğrenme ve grup çalışmaları bağlamında yapılandırılmalıdır” (Türk vd., 2018, s.809).
- Öğretmenlerin göçmen çocukların özel ihtiyaçlarının farkına varabilmesi ve uygulamaya yönelik çalışmaların paylaşılması adına uzman personellerce uzun süreli ve belli aralıklarla hizmetiçi eğitimler yapılabilir (Yıldırım, 2017).

Tüm bu çalışmaların planlanması ve uygulanmasında, okul psikolojik danışmanları konsültasyon ve koordinasyon yoluyla müdahalede bulunarak göçmen öğrencilerin hak savunuculuklarında önemli rol oynayabilir.

Psikolojik Danışmanlık Mesleğinin Hak Savunuculuğu

Dünyanın en geniş üye sayısına sahip psikolojik danışma birliği olan ACA'nın bir alt kolu olarak Counselors for Social Justice, sosyal adalet düşüncesinin psikolojik danışmanlık alanında profesyonel anlamda resmiyet kazanmasını sağlamıştır. Psikolojik danışmanların, psikolojik danışmanlık mesleği ve danışanlar için zorluklara ve olumsuzluklara karşı olma ve çabalama becerilerini arttırarak hak savunuculuğu yeterliliklerine katkı sunmuştur. Bu birliğin internet sayfası (<http://counselorsforsocialjustice.com/index.html>) incelendiğinde cinsiyet eşitsizliği, insan hakları ve etnik kökene bağlı ayrımcılığın kaşısında olma sosyo-ekonomik düzey açısından eşitsizliklerin giderilmesi, insan hakları, engelli bireylere eşit erişim, göçmenlik gibi ayrımcılıkla mücadele eden konularda bildirilerin yer aldığı görülmektedir (Toporek, Lewis ve Crethar, 2009).

Türk PDR Derneği, psikolojik danışmanlık mesleğinin ülkemizde tanıtılmasına oldukça katkı sağlamıştır. Türk PDR Derneği'nin amaçlarından bazıları; “mesleğin toplumun yararına kullanılması için bilimsel çalışmalar yapmak, mesleki örgütlenmeler için çalışmak, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, mesleğin uygulama ve etkinlik alanlarını genişletmek, psikolojik danışmanların haklarını gözetmek ve korumak, farklı alanlarda PDR hizmetlerini sunmak ve bu konularda eğitimler vermek olarak sıralanabilir” (Türk PDR DER, 2019, s.1). Tüm bu ifade edilen amaçlar psikolojik danışmanlık mesleğinin hak savunuculuğu kapsamına girmektedir. Ancak Türkiye’de başta ünvan sorunu olmak üzere psikolojik danışmanlık mesleğinin hak savunuculuğuna olan ihtiyacın çok fazla olduğu söylenebilir. “Mesleki bir derneğin varlığı Türkiye’de PDR’nin gelişimine büyük katkıda bulunmuş olsa da, meslek odası gibi daha büyük bir yapılandırmaya gerek olduğu bilinmektedir” (Korkut-Owen vd., 2013, s.92). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'nin alan dışı atamalara karşı mücadelesi ve açtığı davalar psikolojik danışmanlık mesleğinin hak savunuculuğu kapsamında değerlendirilebilir. Ancak açılan davalar çoğunlukla kamu yararı gerekçesi ile reddedilmiştir. Mesleğin daha fazla zarar görmemesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı önünde; dernek genel merkez yöneticileri, alan akademisyenleri, şube yöneticileri ve üyeleri birlikte kitlesel basın açıklamaları yapmıştır. Milli Eğitim Bakanı ve Milli

Eğitim Bakanı Müsteşar yardımcılarını ile görüşülerek psikolojik danışmanlık mesleğinin genel ilkelerini ve mesleki hassasiyeti yetkililere iletilmiştir (Erdoğan, 2018).

Sonuç ve Öneriler

Psikolojik danışmanlık alanında hak savunuculuğu, bireyin kendi kişisel gelişimine ve nihai olarak kendini gerçekleştirmesine yönelik hedeflere ulaşmasında, toplumsal süreçlerden kaynaklı eşitsizlikleri ve toplumsal baskıyı fark etmek ve harekete geçmektir. Hak savunuculuğu, bir nevi sosyal adaleti sağlamak adına yapılan girişimler olarak nitelendirilebilir (Kiselica ve Robinson, 2001). Danışmanların içsel ve dışsal kaynakları arttırılarak, benlik algısını güçlendirmek ve bununla birlikte sosyal değişim yaratmak hedeflenmektedir (Keklik, 2010). Okul psikolojik danışmanları, değişim aktörü kimlikleri ile toplumsal dönüşüme liderlik ederler (Toplu-Demirtaş ve Akçabozan-Kayabol, 2018).

Okul psikolojik danışmanlarının okullarda kapsayıcı eğitimin uygulanmasında aktif rol oynaması ve liderlik etmesi hak savunuculuğu rolü açısından oldukça önemlidir. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (Myrick, 2011) ile son yıllarda MEB tarafından sıkça gündeme getirilen kapsayıcı eğitim modeli ve uygulamaları birbirini tamamlayıcı niteliktedirler. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı'nda, okul psikolojik danışmanlarının hak savunuculuğu rolüne sıkça vurgu yapılmaktadır. Hak savunuculuğu rolünün içinde yer alan bileşenler ile kapsayıcı eğitimin iç içe olduğu söylenebilir. Kapsayıcı eğitim, çeşitliliğe değer vererek, sosyal adalet ve eşitlik kavramlarının ön plana çıktığı, bütün çocukların eğitim hakkı olduğu ilkesine dayanarak ortaya çıkan, sebebi ne olursa olsun kimsenin eğitim sürecinden mahrum kalmaması gerektiğini savunan eğitim modelidir (Bayram, 2019). Kapsayıcı eğitim, bütün öğrencilerin akranlarıyla birlikte okul yaşamına aktif olarak katılması, eğitim politikalarının, öğretim programlarının ve öğrenme ortamlarının farklı eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmasını öngörmektedir (Öztürk vd., 2017). Kapsayıcı eğitim uygulamaları, dünyada her geçen gün yaygınlaşmakta, farklılıklara sahip öğrencilerin eğitim kurumlarına yönlendirilmesi sağlamaktadır (Bayram, 2019).

Sosyal dışlanma, sokakta çalışan çocuklar için, yoksulluk ve sokakta çalışma nedeniyle insan haklarından ve yararlanması gereken hizmetlerden yararlanamamayı doğuran bir süreci ortaya çıkarmaktadır. Yoksul bir ailede dünyaya gelen ve yaşamını sürdüren bir çocuk toplumsal kaynaklardan yeterince faydalanamamakta ve bu durum onların, gelecekte de bu kaynakları aktif kullanan bireyler olmalarını engellemektedir. Böylece sosyal dışlanma sorunu bir kısır döngü haline gelmektedir (Ege ve Canalan, 2018). Tüm bu sebeplerden dolayı öğrencilerin eşit haklara sahip olması adına haklarının savunulması ve uygulamaların iyileştirmesi bu kısır döngünün kırılması noktasında kilit rol üstlenmektedir denilebilir. Okula devamsızlık yapan çocukların eğitim devamlarının sağlanması için yönetmelikte belirtilen izleme çalışmaları yapılmalı ve ilgili yetkilerle işbirliği içerisinde çocukların devamsızlık sorunlarının altında yatan sebepler belirlenmeli, anlaşılmalı ve sorunlara yönelik çözümler üretmek üzere çalışılmalıdır. Bu anlamda devamsızlığa sebep olan yoksulluk, engellilik, okula uyum, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi dezavantajlı durumlara ilişkin okul çevresindeki toplumun da desteği ile uygun müdahaleler geliştirilmelidir. Hiçbir çocuğun, sahip olduğu sosyoekonomik dezavantajlar sebebiyle eğitimden uzak kalmaması için bu öğrenciler ve ailelerine yapılan sosyal yardımlar çeşitlendirilmeli ve yardımların ihtiyacı olan

tüm kesimlere ulaştırılması sağlanmalı (Demirel-Kaya, 2019); çocukların yoksulluk sebebiyle eğitim dışı kalmasının önüne geçilmelidir (Kırılmaz, 2019).

Okul psikolojik danışmanlarının toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele etmesi ve dönüştürücü müdahalelerde bulunması gerekmektedir. Psikolojik danışman eğitimcileri bir araya gelerek toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik uygulamaların hayata geçirilmesine öncülük etmelidir (Koçyiğit ve Alkan, 2017).

Okul psikolojik danışmanları ihmal ve istismar durumlarında mesleki ve yasal sorumlulukları gereği bildirimde bulduklarında zor koşullarda, yalnız, desteksiz bırakılabilmektedirler. Böyle zamanlarda mesleki örgütlenmenin varlığı çok daha fazla önem kazanmaktadır. Hem sorumluluklar hem haklar noktasında dayanışma içinde olunmalıdır (Azman, 2015).

Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı ile ilgili uygulama ve araştırmaların çoğaltılmaya ihtiyacı vardır. Psikolojik danışmanların, engelli öğrencilerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde nasıl karşılanabileceği ve onlara destek olunabileceği ile ilgili eğitimlere katılmaları gerekmektedir (Kaya ve Sarı, 2018).

Okul psikolojik danışmanlarının önemli bir sorumluluğu okul yöneticilerine ve öğretmenlerine tüm öğrencilerin eğitim ve kariyer gelişimi politikaları ve programları ve eşit destek süreçlerinin tasarlanması ve uygulanmasına yardımcı olmaktır. Konsültasyon rollerine ek olarak psikolojik danışmanlar, verdikleri psikolojik danışma hizmeti ve rehberlik faaliyetleriyle de öğrenci savunuculuğu yapmaktadırlar. Psikolojik danışmanlar, bireysel ve grupla psikolojik danışma ve sınıf rehberliği ile öğrencilerin kendilerini tanımalarına, ders çalışma becerileri, rahatlama teknikleri gibi davranış becerileri kazanmalarına, akademik performanslarını arttırmalarına, okul ve toplumdaki haklarını anlamalarına yardımcı olur. Tüm bu müdahale hizmetleri ile psikolojik danışmanlar öğrencilere uygun eğitim programları ve faydalı kariyer yönleri aramaları için değerlilik ve öz değer duygusu ve girişken davranışlar geliştirmelerine yardımcı olurlar (Schmidth, 2017).

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak okul psikolojik danışmanların hak savunuculuğu rolü ve kapsayıcı eğitim uygulamaları ile ilgili araştırmacılar ve uygulayıcılar için şu önerilerde bulunulabilir:

Araştırmacılar tarafından, okulların fiziksel koşulları ve okul kültürünün kapsayıcı eğitimin tam olarak hayata geçirilmesi konusundaki uygunluk durumu araştırılarak okulların kapsayıcı ortamlara dönüştürülmesi için yapılması gereken düzenlemelerin neler olduğu belirlenebilir. Özel gereksinimi olan çocuklar, sosyoekonomik düzeyi düşük aile çocukları ve Roman çocuklar gibi dezavantajlı gruplardaki öğrenciler ve aileleri ile yapılacak nicel, nitel ve karma yöntem araştırmaları ile bu çocukların eğitime erişim, devam ve okula uyum sorunlarının neler olduğu araştırılabilir. Tüm okullarda kapsayıcı eğitimin hayata geçirilmesi amacıyla öncelikle mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalı ve okulların kapsayıcı ortamlara dönüştürülmesi amacıyla eylem planları hazırlanmalı ve uygulanmalıdır (Demirel-Kaya, 2019).

Okul Temelli Psikolojik Danışmada Politika Araştırma ve Değerlendirme Uluslararası Topluluğu (*The International Society For Policy Research and Evaluation in School-Based Counseling – ISPRES*) gibi “dil, din, ırk, cinsiyet, milliyet, etnisite, engellilik, sosyoekonomik sınıf, cinsel yönelim ve yaşına bakmaksızın, tüm çocukların insan haklarını koruma ve geliştirme ilkesi” (Köse,

2018, s. 60) üzerine kurulan politika araştırmaları ve politika değerlendirmelerini yaygınlaştırıp geliştirerek, çocukların ve gençlerin kaliteli okul temelli psikolojik danışma hizmetlerine ulaşmasını hedefleyen yeni girişimler desteklenmelidir.

Okul psikolojik danışmanlarının kùltùre duyarlılık, hak savunuculuğu, travma bilgisi ve kùltùrel uyum süreci gibi yeterliklerini geliştirmesi gerekmektedir (Kağnıcı, 2017).

Toplumsal cinsiyet konusunda herhangi bir eğitime katılmamış psikolojik danışmanlara, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık kazandırılmasına yönelik eğitimlerin verilmesi son derece yararlı olacaktır. Psikolojik danışmanların toplumsal cinsiyet konusunda eşişsizlik ve ayrımcılıkla ilgili karşılaştıkları durumları ve çözüm önerilerini birbirlerine iletebilecekleri, etkieşim kurabilecekleri toplantıların düzenlenmesi de oldukça faydalı olabilir (Koçyiğit ve Alkan, 2017).

Eğitim bölgeleri içerisinde toplumsal cinsiyet eşişsizlikleri ve ailelerin sahip olduğu toplumsal cinsiyet temelli kalıp yargılar sebebiyle eğitime erişim sağlayamayan, devamsızlık yapan ya da okul terki riski bulunan çocukların eğitimi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu süreçte, aile ziyaretleri ve veli bilgilendirme toplantıları yapılmasının faydalı olacağı düşün÷lmektedir. Diğer taraftan, aileler ve öğrenciler için iyi örnek olması adına toplumda eğitim yoluyla başarılı olmuş kadınlar söyleşi için okula davet edilebilir.

İhmal ve istismarı önleme ve bildirim yüküml÷l÷ęü ile ilgili, eğitim sistemi içerisinde okul psikolojik danışmanlarının sorumluluklarının anlaşılması ve değerinin idrak edilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Kurum ikliminin vazgeçilmezi olarak psikolojik danışmanların, herkesin bir gün ihtiyaç duyabileceği, politikalar üstü, adaleti temsil eden objektif bir konuma sahip olması sağlanmalıdır (Azman, 2015).

Okul ortamı, eğitimde özel gereksinimleri olan ve desteğe ihtiyaç duyan tüm dezavantajlı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir. Öğretim sürecinde de öğretim programları ve öğretim yöntemleri bu öğrencilere uyarlanmalıdır.

Okul psikolojik danışmanları tarafından, özel gereksinimi olan çocuklara ve onların ailelerine yönelik psikoeğitim uygulanmalıdır (Elmacı, 2009).

“Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dallarının lisansüstü programlarında öğrencilerin, okul psikolojik danışmanlığı, klinik ruh sağlığı psikolojik danışmanlığı, kariyer psikolojik danışmanlığı, aile ve evlilik psikolojik danışmanlığı ve rehabilitasyon psikolojik danışmanlığı alanlarında uzmanlaşması sağlanabilir” (Kaya ve Sarı, 2018, s. 258-259).

Göçle gelen tüm çocukların eğitim hakkını elde etmesi oldukça önemli bir konudur. Göçle gelen öğrencilerin akranları ile birlikte aynı sınıfta eğitim almaları ve hep birlikte okul dışı saatlerde de çeşitli sosyal kùltùrel ve sportif etkinliklerde yer almaları sağlanmalıdır (Demirel-Kaya, 2019).

Öğretmenlerin, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate alarak kendi potansiyellerini okul ortamında sunmalarını sağlayan olanak ve fırsatlar yaratmaları ve sınıf ortamında kùltùre duyarlı etkinlikler uygulamaları önerilmektedir. Etkinlikler planlanırken ve uygulanırken göçmen öğrencilerin kendi kùltürlerini ifade etmelerine özen gösterecek şekilde planlanmalıdır (Kırılmaz, 2019).

Okul yöneticilerinin, okula kabul sürecinde tüm öğrencilerin eşit eğitim hakkına sahip olduğu düşüncesiyle hareket etmesi ve eğitim bölgesindeki tüm çocukların ayırım yapılmaksızın okula kayıtlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tüm öğrencilere, okulun doğal bir üyesi olduğu hissettirilecek şekilde davranılmalıdır.

Kapsayıcı eğitimin önemi, gerekliliği ve faydaları konusunda veli bilgilendirme toplantıları yapılarak ailelerin ayrımcı tutumlara sahip olmasının önüne geçilmelidir. Ayrıca okuldaki tüm öğrencilerin okulda ve daha sonra toplumda uyum içinde yaşamaları için birbirleri ile kaynaşmalarını sağlayacak sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenmelidir (Demirel-Kaya, 2019).

Hak savunuculuğu rolü özellikle danışanların ihtiyacı olan hizmetlere ulaşmalarının kolay olmadığı durumlarda büyük öneme sahiptir. Her psikolojik danışmanın "ACA Hak Savunuculuğu Psikolojik Danışman Yeterlilik Kriterleri" ne uygun davranıp davranmadığı konusunda özeleştirilerek mesleki sorumluluk kazanması sağlanmalıdır. Bu sorumluluğun kazanılabilmesi için, psikolojik danışman adaylarına ve psikolojik danışmanlara yönelik çok kültürlülük ve hak savunuculuğu konusunda lisans veya lisansüstü eğitim sırasında ve mezuniyeti sonrasında gidilecek eğitimler organize edilmelidir (Toplu-Demirtaş ve Akçabozan-Kayabol, 2018). Bu eğitimlerin içeriğinde "ACA Hak Savunuculuğu Psikolojik Danışman Yeterlilik Kriterleri" ne yer verilebilir. Psikolojik danışmanlık mesleğinin profesyonel bir şekilde uygulanabilmesi ve etik kurallar gereği, tüm psikolojik danışmanların, "ACA Hak Savunuculuğu Psikolojik Danışman Yeterlilik"lerine sahip olması gerekmektedir.

Kaynakça

- Adalı, N. (2007). *10-12 Yaş Grubu Çocuk İstismarı Ebeveyn ve Çocuk Bilgilendirme Çalışması*.(Yayımlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Programı Dönem Projesi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Azman, N. (2015). İstismar vakalarıyla çalışan okul psikolojik danışmanlarının yalnız bırakılması. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 5, 3-4.
- Başbakkal, Z. ve Bilsin, E. (2014). Dünyada ve Türkiye' de engelli çocuklar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 30(2), 65-78.
- Bayoğlu-Serpen, A. S., Duyan, V. ve Uğurluoğlu-Aldoğan, E. (2014). Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği güvenilirlik ve geçerlik çalışması, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25 (1), 21-34.
- Bayram, B. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Algı ve Uygulamaları*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Bilge, F. ve Ulukaya, S. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliği çerçevesinde Türkiye'de psikolojik danışmanların eğitimi. XI. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bilginer, Ç., Tural Hesapçioğlu, S. ve Kandil, S. (2013). Çocukluk çağı cinsel istismarı: mağdur ve sanık açısından çok yönlü bakış. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 55-64.
- Bozdağ, F. ve Kocatürk, M. (2017). Zenofobi ölçeği' nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 615-620.

- Campbell, M. ve Colmar, S. (2014). Current status and future trends of school counseling in Australia. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 4(3), 181-197.
- Chan, F., Chronister, J., Catalano, D., Chase, A. ve Lee, E. J. (2004). Foundations of rehabilitation counseling. *Directions of Rehabilitation Counseling*, 15, 1-11.
- Chan, F., Berven N. L. ve Thomas, K. R. (Eds.) (2015). *Counseling theories and techniques for rehabilitation and mental health professionals*. New York: Springer Publishing Company.
- Çakmak, Ç. (2018). Özel gereksinimli çocuklara sahip ailelerin eğitimi ve desteklenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8, 26-28.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi, (1989). <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocukhaklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> adresine 6 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Demirel-Kaya, E. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığının Temel Eğitim Kademesindeki Dezavantajlı Öğrencilere Yönelik Kapsayıcı Eğitim Politika ve Uygulamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ege, G. ve Canalan, E. (2018). Sokakta çalışan çocukların sosyal dışlanma sorunlarının eşitlikçi ve kapsayıcı eğitim odağında çözümü. *Atlas I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi 'nde sunulan bildiri, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir*.
- Elmacı, F. (2009). Çocukların korunması ve refahlarının artırılmasında okulun rolü: İngiltere örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 69-84.
- Erdoğan, A. (2018). Alan dışı atamalar konusunda Türk psikolojik danışma ve rehberlik derneği tarafından yapılan çalışmalar. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8, 3-4.
- Greenberg Garrison E, Roy I.S. ve Azar V. (1999). Responding to the mental health needs of Latino children and families through school-based services. *Clin Psychol Rev*, 19 (2), 199-219.
- Güçlücan, N. (2016). *Psikolojik Danışmanların Kültüre Duyarlılık Algılarının Demografik ve Mesleki Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Doktora Tezi.) Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gürdoğan-Bayır, Ö. (2019). Dezavantajlı gruptaki çocuklarla eğitim süreci: sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20,451-464.
- Kağnıcı, D. Y. ve Denizli, S. (2018). Examining mental health professionals' social justice attitudes in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18(75), 19-36.
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *İlköğretim Online*, 16(4), 1768-1776.
- Karaman, H. B. ve Bulut, S. (2018). Göçmen çocuk ve ergenlerin eğitim engelleri, psikolojik sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 393-412.
- Kaya, C. ve Sarı, E. (2018). Rehabilitasyon psikolojik danışmanlığına giriş: Türkiye uygulamalarının temelleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 247- 265.
- Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumlulukları. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(33), 89-99.

- Kırılmaz, M. C. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinin Sığınmacılara Yönelik Kapsayıcı Eğitimi Gerçekleştirme Durumunun İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Kiselica, M. S. ve Robinson, M. (2001). Bringing advocacy counseling to life: The history, issues, and human dramas of social justice work in counseling. *Journal of Counseling & Development*, 79, 387– 397. doi: 10.1002/j.1556-6676.2001.tb01985.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47.
- Koçyiğit-Özviğit, M., Alkan, E. ve Yılmaz, M. (2017). Toplumsal cinsiyet rolleri duyarlılığı grup rehberliği programının psikolojik danışman adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 315-326.
- Korkut-Owen, F., Damırchi, E. S. ve Molaei, B. (2013). İki orta doğu ülkesinde psikolojik danışma ve rehberlik: Türkiye ve İran. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 81-104.
- Köse, A. (2018). Uluslararası yeni bir oluşum için davet: okul temelli psikolojik danışmada politika araştırma ve değerlendirme uluslararası topluluğu. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8, 60-61.
- Lindsey, L. L. (2015). *Gender roles: a sociological perspective*. New York: Routledge.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri plan hazırlama kitapçığı. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/01135552_rehberlik_plan_hazirlama_kitapcigi.pdf adresine 6 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Myrick, R. D. (2011). *Developmental guidance and counseling: a practical approach*. Fifth edition, Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Öztürk, M., Tepetaş Cengiz, G.Ş., Köksal, H. ve İrez, S. (2017). *Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı*. (Ed.: Semih Aktekin). Ankara: MEB Yayınları.
- Pişi, D. (2013). *İstismar ve İhmal Uğrayan Çocukların Psiko-sosyal Özellikleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Runyan D., Corrine W. ve Ikeda R. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In: *World Report on Violence and Health*. World Health Organization, Geneva, 57-86.
- Sart, H. Z., Barış, S., Düşkün, Y. ve Saruışık, Y. (2016). Engelli çocukların Türkiye’de eğitime erişimi: durum analizi ve öneriler. ERG. http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_Engeli-Olan-%C3%87ocuklar%C4%B1n-T%C3%BCrkiyede_E%C4%9Fitime-Eri%C5%9Fimi.pdf internet adresine 8 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Tekin. H. H. (2019). Engelli üniversite öğrencilerinin eğitim yaşamındaki sorunları: Konya örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2), 1531-1548.
- Toplu-Demirbaş, E. ve Akçabozan-Kayabol, N. B. (2018). “Öteki” ile karşılaşmak: psikolojik danışman eğitiminde LGBTİ meselesi ve ayrımcılık karşıtı ders. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(51), 107-142.
- Toporek, R. L. ve Daniels, J. (2018). 2018 update and expansion of the 2003 aca advocacy competencies: honoring the work of the past and contextualizing the present. Retrieved from www.counseling.org

- Toporek, R. L., Lewis, J. A. ve Crethar, H. C. (2009). Promoting systemic change through the ACA Advocacy Competencies. *Journal of Counseling and Development*, 87 (3), 260-268.
- Türk, F., Kaçmaz, T., Türnüklü, A. ve Tercan, M. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının penceresinden Türk ve Suriyeli ilkököl öğrencilerinin gruplararası empati deneyimlerinin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 17(2).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasa, 1982. https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf adresine 7 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Türk PDR DER. 2019. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Tüzüğü*, <https://pdr.org.tr/wpcontent/uploads/2019/10/PDR-TUZUK-2019.pdf> adresine 6 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- Uçar, S., Yıldız, Y., Dursun Bilgin, M. ve Baştemur, Ş. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının çocuk istismarıyla çalışma yeterliliklerine ilişkin nitel bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance Online Publication. doi: 10.16986/HUJE.2018044070
- Uslu, N. (2010). *Multidisipliner Ekipte Yer Alan Meslek Gruplarının Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Görüş ve Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sığınmacılara Yönelik Kapsayıcı Eğitimin İncelenmesi*. (Doktora Tezi.) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz-Irmak, T. (2008). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılık İle İlişkili Faktörler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 27/5/1983. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf> internet adresine 5 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.
- https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/makeitwork_turkish.pdf internet adresine 5 Haziran 2020 tarihinde erişilmiştir.

The Role of School Counselor in Inclusive Education: Advocacy

Extended Abstract

Advocacy is defined as “attempts to regulate the environment in which students are disadvantaged due to their cultural diversity such as disability, gender, ethnicity, race, social class,

sexual orientation, language, immigration status, family characteristics". Advocacy in the field of psychological counseling is to target social and institutional practices, to discuss inequalities and social pressure and to take action in order to achieve the goals for the individual's personal development and ultimately self-realization. Advocacy in psychological counseling has two main goals: to strengthen the client's perception of their own strength and to contribute to environmental changes that can better respond to clients' needs. The aim of this study, is to the examine concept of advocacy was within the scope of multiculturalism, social justice, gender, prevention of neglect and abuse, equal access to individuals with disabilities, immigration, advocacy of counseling profession and and to take attention to the value of the work of school counselors in the context of their advocacy roles in terms of inclusive education. With The Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program, implementations of the inclusive education model which brought to the agenda often by MEB (Ministry of Education) in recent years are complementary. The Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program frequently emphasizes the role of the advocacy of school counselors. It can be stated that the role of advocacy and inclusive education have similar contents. Inclusive education is an education model that values diversity, highlighting the concepts of social justice and equality, based on the principle that all children have the right to education and advocates that nobody should be excluded from the education process for reasons such as gender, social class, health and success.

In the planning and implementation of inclusive education activities, school counselors can play an important role in advocating rights of students by intervening through consultation and coordination and fighting on behalf of disadvantaged groups for equal access of all students. Advocacy role and responsibility is at the top of the current responsibilities of mental health professionals. Research related to advocacy and social justice in the mental health field in Turkey is quite limited. Among the important roles of counselors for social justice are their struggle with the factors that negatively affect the development and well-being of the clients and their efforts at a wider level by going beyond the individual. There is no single activity or service in which counselors perform their advocacy roles. School counselors contribute to this endeavor by monitoring student placement in curricula and special services, by consulting families, teachers and administrators about the educational progress of students, and by helping schools prevent stereotypical and prejudiced practices that cause individual and group discrimination of some children. The role of client advocacy becomes even more important, especially when it is not possible for individuals to access the services they need. The fact that counselors play an active role in the implementation of inclusive education in schools is very important in terms of the role of advocacy. Counselors who are indispensable to the corporate climate, should be ensured objective position which justice above policies practices that everyone's can be needed someday.

By the investigators the physical conditions of schools and the suitability of the school culture for the full implementation of inclusive education, it can be determined what arrangements are to be made to transform schools into inclusive environments. Children in disadvantaged groups such as children with special needs, children of families with low socioeconomic level, children of refugee families, children experiencing neglect and abuse, and their families and what problems these children have in access to education, attendance and school adaptation can be investigated with the quantitative, qualitative and mixed method studies.

All individuals in the society should benefit from mental health services effectively. For this, it is expected that mental health professionals to have the competence to work with individuals who are sensitive and knowledgeable about differences and who have differences. Mental health educators have serious responsibilities in this regard. In particular, both psychology and psychological counseling training should include multiculturalism and social justice issues, and mental health professionals should start working by being equipped with the competencies to provide mental health services to clients and groups with different cultural characteristics. Thus, the necessary ground for the role and responsibility of advocacy may be provided. In order to implement inclusive education in all schools, first of all, the necessary regulations should be made in the legislation and action plans should be prepared and implemented in order to transform schools into inclusive environments. School counselors, can develop preventive interventions against the school itself and its environment with their culturally sensitive and advocacy roles and thus play an important role in transforming not only the individual but the school and the society with its identity as a change actor.